

*Súhrnná správa zo sympózia o
Deťoch a mládeži na ulici ako prioritě politik EU zameraných na sociálnu inklúziu nových
členských štátov strednej a východnej Európy*
organizovaného European foundation for street children worlwide
9-10 Decembra 2004, v Brusseli

Cieľom sympózia organizovaného EFSCW bolo analyzovať do akej miery majú byť vylúčené deti a deti na ulici v rámci novej európskej politiky sociálnej inklúzie považované za prioritu spojených iniciatív Európskej Komisie a nových Členských štátov Východnej Európy. Seminár sa ďalej zameriaval na analýzu prístupov EU, relevantných autorít členských štátov a mimovládnych organizácií pracujúcich v oblasti, voči tomuto problému rastúcemu o východnej Európe. Dôležitým aspektom seminára bolo stretnutie aktérov týchto rozličných úrovní s cieľom analýzy súčasnej situácie, vo svetle ich vnímania; facilitácia výmen informácií a skúseností a vytvorenia pevných vzťahov medzi nimi, aby tak bola zabezpečená lepšia koordinácia a udržateľné spoločné aktivity v budúcnosti.

James Wolfensohn, Prezident Svetovej banky, potvrdil prostredníctvom videosprávy angažovanosť Svetovej banky v podpore iniciatív EFSCW v prospech detí na ulici a vylúčených detí. Vyzval k partnerstvám medzi oficiálnymi inštitúciami a občianskou spoločnosťou, predovšetkým v Strednej a Východnej Európe, za účelom boja proti tomuto fenoménu, ako aj proti chudobe ako jednému z najklúčovejších problémov storočia.

Deti na ulici sú považované za čiastočne ohrozenú skupinu, ktorá vyžaduje riešenia šité na mieru a veľkú pozornosť venovanú zmierňovaniu chudoby sociálneho vylúčenia. Majúc na zreteli tento cieľ, spojila EFSCW dôležité osobnosti z tejto oblasti z Európskej komisie, členov Európskeho parlamentu, zástupcov vlád, ktorých sa problém týka a MVO, ktoré sa venujú práci s deťmi na ulici z Bulharska, Českej republiky, Estónska, Poľska, Rumunska, Ruskej federácie a Slovenska. Zúčastnili sa aj zástupcovia Svetovej banky a Rady Európy.

Na sympóziu sa konštatovalo, že je odhadnúť počet detí na ulici je náročné.. Údaje z Rumunska sa pohybujú od 5 do 9 tisíc, podľa medzinárodnej tlače až do 60 tisíc. V Českej republike 17 000 zo 40 673 klientov, ktorí využívajú sociálne služby, dosahuje vek pod 15 rokov. Podľa údajov polície bolo v Poľsku v roku 2002 5625 detí ktoré ušli z domu (z toho 4042 bolo strších ako 15 rokov) a 6662 detí ktoré utiekli zo zariadení sociálnej starostlivosti, aby sa vrátili späť na ulicu.

Je ťažké dohodnúť sa na jednej všeobecnej definícii dieťaťa na ulici, bežne použiteľnej pre špecialistov pracujúcich v tejto oblasti. Kontext tohto problému je v rôznych krajinách odlišný. Jedným s problémov definície je skutočnosť, že väčšina detí na ulici vo Východnej Európe udržiava styky so svojou rodinou, niekedy dokonca i so školou.

Podľa organizácii ktoré sa zúčastnili na sympóziu, sú stále hlavnými dôvodmi života detí na ulici nízky rodinný príjem, zlé emocionálne väzby, spoločnosť ktorá nie je dostatočne orientovaná na potreby detí a sociálny systém, ktorý neposkytuje moderné intervenčné stratégie a nevytvára vhodné príležitosti pre reintegráciu ohrozených skupín detí. Chudoba je

často spojená s násilím zo strany jedného alebo oboch rodičov, s ich smrťou, ďalším partnerským zväzkom rodiča, alebo jeho spolužitím s iným partnerom. Sociálne inštitúcie často neposkytujú primerané riešenia: podľa policajných štatistík utieklo v r. 2002 v Poľsku zo zariadení sociálnej starostlivosti naspäť na ulicu 6662 detí. Najväčšia skupina detí na ulici bola vo veku od 12 do 16 rokov (cca. 60%). Podľa Roelie Post, ktorá zastupuje Všeobecný direktorát Európskej komisie pre rozšírenie v danej problematike, sú v Rumunsku deti stále príliš často umiestňované do ústavnej výchovy bez zisťovania príčin. Zodpovednosť za ochranu detí má štát a sociálny systém, ktoré však v súčasnosti nevyhovujú nutným požiadavkám.

Nedostatok spoľahlivých oficiálnych štatistík týkajúcich sa počtu detí na ulici bol zdôraznený niekoľko krát. Z pohľadu tvorby efektívnej politiky sociálnej inklúzie EÚ, sa ako akútny problém javí zber dát o chudobe detí, ktoré by boli v rámci EÚ porovnateľné. Zbigniew Zaleski, člen Európskeho parlamentu, požiadal vlády a MVO o detailnejšie údaje za účelom upozornenia politickej reprezentácie na kritické problémy. Vyjadril podporu pre vznik samostatnej skupiny v Európskej komisii, ktorá by sa zaberala problémami detských práv. Alain Brun (vedúci Úradu pre základné ľudské práva v Európskej komisii) potvrdil dôležitosť tohto zámeru deklarujúc, že "práva detí by mali mať dôležité miesto v programe budúcej Európskej agentúry pre základné ľudské práva vo Viedni."

Analýza Národného akčného plánu pre sociálnu inklúziu (NAPs/incl) za roky 2004-2006, ktorá bol zaslaná 10 novými členskými štátmi a spracovaná Európskou komisiou (publikovaná začiatkom roka 2005) potvrdila, že riziko chudoby sa z pohľadu detí a mladých ľudí ukazuje vysoké. Vysoký stupeň chudoby a sociálneho vylúčenia detí je považovaný za kľúčovú výzvu vo väčšine členských štátov. Túto skutočnosť zdôrazňujú strategické prístupy, ciele a opatrenia zahrnuté v Národnom akčnom pláne pre sociálnu inklúziu v mnohých členských štátoch. Vlády a MVO pristupujúcich krajín (Rumunsko a Bulharsko), venujú veľkú pozornosť predpisom a legislatíve týkajúcej sa otázky detí na ulici potvrdzujúc, že nepodceňujú tento, v súčasnosti alarmujúci problém.

Z diskusie vyplynuli nasledovné body týkajúce sa situácie detí na ulici, ktoré budú brané do úvahy na Európskej a národnej úrovni s cieľom posilnenia politiky sociálnej inklúzie nových členských štátov:

1. Implementácia a rozvoj Národného akčného plánu sociálnej inklúzie na sociálnej a municipálnej úrovni: inklúzia na lokálnej a regionálnej úrovni; multidisciplinárny prístup; spájanie všetkých zainteresovaných strán, aby sa tak vytvoril priestor pre diskusiu o problémoch a vytvorenie zoznamu spoločných cieľov a aktivít (učitelia, sociálni pracovníci, zástupcovia štátnej správy a samosprávy, experti, atď.); posilnenie kapacít budovaných na miestnej úrovni.
2. Všeobecná zhoda o potrebe integrácie a multidimenzionálnej stratégie (zohľadňovanie faktorov ako vzdelanie, zdravie, komunikácia, informovanosť) do NAP sociálnej inklúzie. Návrhy nie sú Európskou komisiou považované za dostatočné pre stanovenie stratégií na vykorenenie detskej chudoby a sociálneho vylúčenia.
3. Potreba zabezpečiť post-evaluačnú procedúru na zistenie výsledkov meniacich sa stratégií, aktivít a ich udržateľnosti.
4. Potreba zlepšiť komunikáciu medzi miestnou štátnou správou, centrálnou štátnou správou a MVO.
5. Zabezpečiť lepšiu participáciu v asistentských programoch EÚ (napr. Európsky sociálny

fond) vytváraním špecifických zdrojov pre detské projekty a facilitáciou aplikačných procedúr. Napríklad 6. Rámcový program Výskum, Technilogický rozvoj a Názorné aktivity activities (od 2002 do 2006) by mal zohľadňovať projekty nie len pre rodinu a prácu, ale aj pre deti.

6. Poskytnutie nových spoľahlivých dát a spracovanie jasnejších definícií a cieľov pre problematiku detí na ulici.

Zúčastnené MVO a experti sa zjednotili na nasledovných prioritách týkajúcich sa zlepšenia intervenčných stratégií a stratégií inklúzie:

1. Rozvoj mobility a kvalifikácie mladých ľudí a podpora neformálneho a na praktický život orientovaného vzdelávania a tréningov.
2. Vytvorenie špecifických štandardov kvality pre prácu a tréning.
3. Využívanie nových informácií a komunikačných technológií na zabezpečenie detských aktivít, organizovanie verejných kampaní a distribúcia informácií v rámci siete.
4. Uprednostňovanie mladých dobrovoľníkov, ktorí sú akceptovateľnejší pre cieľové skupiny, aj keď manažment organizácie je zložený z profesionálov.
5. Využívanie Európskeho štrukturálneho fondu určeného pre nové členské štáty profesionálnejším a efektívnejším spôsobom.
6. Vytvorenie siete a okrúhlych stolov na zlepšenie kooperácie a partnerstva na lokálnej, regionálnej a národnej úrovni s členmi MVO zo starých krajín EÚ.
7. Advokačná a lobbingová činnosť za účelom vytvorenia politického tlaku cez médiá a využívanie siete na národnej, európskej a medzinárodnej úrovni.
8. Monitorovanie účasti na vývoji podpory stratégií a metód – potreba vyhnúť sa politickému zneužívaniu.
9. Podpora kampaní, ktoré by presvedčili mladých ľudí registrovať sa a používať identifikačné dokumenty. V opačnom prípade sa ochudobnia o možnosť využívať svoje základné práva ako právo na vzdelanie, prácu, sociálnu pomoc, právnu pomoc, volebné právo atď.
10. Koordinácia budúcich aktivít spoločnými stratégiami na ovplyvňovanie ďalšieho kola NAP pre sociálnu inklúziu v r. 2006.

Berúc do úvahy výsledky tohto sympózia, apeluje EFSCW na Európske inštitúcie a národné vlády zainteresované v tvorbe rámca pre sociálnu inklúziu v Európe, aby podnikli nasledovné kroky:

- *Prevziať správu o deťoch na ulici v Európe Európskym parlamentom*
- *Zabezpečiť, aby sa téma práv vylúčených detí stala pracovnou prioritou novej Európskej agentúry pre základné ľudské práva (má vzniknúť v r. 2007)*
- *Uznať relevantné politiky, programy a finančné nástroje pre nové členské štáty s minimálnymi štandardami pre ochranu práv a zlepšenie životných podmienok ohrozených detí*
- *Zabezpečiť aby členské štáty (plniac nové ciele pre práva detí obsiahnuté v novej ústave EÚ), vyvíjali aktivity na presadenie predpisov a legislatívy na zlepšenie*

ochrany práv sociálne vylúčených detí

- *Zabezpečiť systematickú konzultačnú činnosť miestnych vlád s MVO pracujúcimi s deťmi na ulici, predovšetkým v nových členských štátoch, v procese vzniku NAP pre sociálnu inklúziu v r. 2006 pre Európsku komisiu*
- *V rámci EP vznik stálej medziparlamentnej komisie pre vylúčené a deti na ulici*
- *Vznik úradu pre práva detí v rámci EK*

Pre ďalšie informácie prosím kontaktujte:

European Foundation for Street Children Worldwide, Brussels
Elisabetta Fonck, Advocacy and Lobbying Officer, elisabetta.fonck@enscw.org
Melanie Vritschan, Information Officer, melanie.vritschan@enscw.org
Tel + 32.2.3477848